

Subatomaire fysica 1 (SAP1) 2 juli 2001

Bij dit tentamen mag u boeken naar keuze gebruiken. Echter, alle informatie nodig voor het tentamen is gegeven.

U heeft drie uur voor het tentamen.

Opgave 1 Rutherfordverstrooiing

De Rutherfordformule beschrijft verstrooiingsprocessen aan puntladingen. In het volgende (denkbeeldige) experiment verstrooit men α -deeltjes aan een dun metalen trefplaatje. Bij een meting met α -deeltjes met bundelenergie $T = 15$ MeV is voor een verstrooiingshoek $\Theta = 60^\circ$ een werkzame doorsnede

$$\left(\frac{d\sigma}{d\Omega}\right)_{\text{Ruth}} = 6.2 \text{ fm}^2/\text{sr}$$

gemeten.

- Van welk element is het trefplaatje gemaakt? (M.a.w.: hoeveel protonen heeft iedere kern? Dit is het atoomgetal.) (10 punten)
- Hoeveel nucleonen bevatten de kernen van dit element? Een schatting is voldoende. (5 punten)
- Bereken de straal van zo'n kern volgens de vergelijking: (5 punten)

$$R_{\text{kern}} \approx 1.25 \times A^{\frac{1}{3}} \text{ fm}$$

- Bereken de energie die nodig is zodat het projectiel bij een verstrooiingsproces onder een hoek van $\Theta = 60^\circ$ het kernoppervlak raakt. (Veronderstel dat het projectiel een straal $R_\alpha = 0$ heeft.) (10 punten)

Opgave 2 Productie van deeltjes

In een botsing tussen een positron met totale energie E en een (stationair) atomair elektron wordt een ϕ -deeltje gevormd. ($\phi = \{s\bar{s}\}$)

- Teken een mogelijk Feynmandiagram. Probeer een mogelijkst eenvoudige reactie te verzinnen. (10 punten)
- Bereken de totale energie van het inkomende positron, die nodig is om het ϕ -deeltje te vormen. (15 punten)

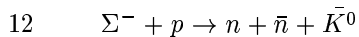
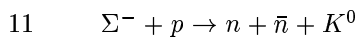
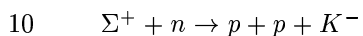
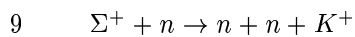
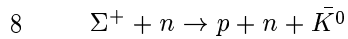
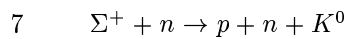
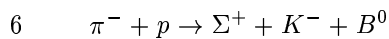
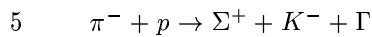
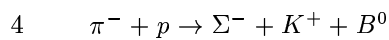
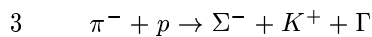
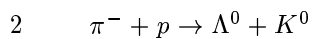
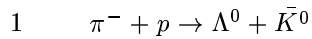
Onder de elementaire deeltjes zijn er slechts enkele die niet in andere deeltjes uiteenvallen. De stabiele fermionen (speculatieve effecten zoals protonverval of neutrino-oscillaties buiten beschouwing gelaten) zijn:

het proton;   het elektron;   de drie soorten neutrino's.

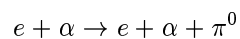
- Geef een mogelijke vervalreeks van het ϕ via *hadronen*, tot er geen verder verval meer mogelijk is. Welke wisselwerkingen spelen hier een rol? Teken voor elke wisselwerking ten minste één Feynmandiagram van deze vervalreeks. (15 punten)
- Indien er in de reeks een π^0 zou voorkomen, hoe zou diens meest waarschijnlijke verval eruit zien? (5 punten)

Opgave 3 Reacties tussen deeltjes

- a. Geladen kaonen tonen (bij niet al te hoge energie) een “vreemd” gedrag als ze door materie gaan: het K^+ heeft een veel grotere vrije weglengte – oftewel kleinere werkzame doorsnede – dan het K^- . Geef een verklaring voor dit feit. (13 punten)
- b. Welke van de hieronder genoemde reacties zijn toegestaan, en welke niet? Waarom (niet)? Let op: pionen en protonen zijn sterk wisselwerkende deeltjes; zwakke wisselwerking speelt in deze processen geen rol. De benodigde energie (massa) wordt uit de kinetische energie van de botsende deeltjes gehaald. (12 punten)

- c. (bonusvraag, 10 punten) Is de volgende reactie verboden? Leg uit.

Bijlage

Rutherford cross section

$$\frac{d\sigma}{d\Omega} = \left(\frac{zZ\alpha\hbar c}{4T \sin^2(\frac{\Theta}{2})} \right)^2$$

met z de lading van het projectiel, Z de lading van de targetkern, Θ de verstrooiingshoek, en T de kinetische energie van het projectiel.

Voor de kleinste afstand tussen het projectiel en de target tijdens verstrooiing onder hoek Θ geldt:

$$d = d_{\min} \left(1 + \frac{1}{\sin(\frac{\Theta}{2})} \right)$$

met

$$d_{\min} = \left(\frac{zZ\alpha\hbar c}{T} \right)$$

Tabellen

N_a	Getal van Avogadro	6.023×10^{23}
m_e	Massa van het elektron	$0.000511 \text{ GeV}/c^2$
m_H	Massa van het waterstof-atoom	$0.93878 \text{ GeV}/c^2$
m_p	Massa van het proton	$0.93827 \text{ GeV}/c^2$
m_n	Massa van het neutron	$0.93957 \text{ GeV}/c^2$
amu	atomaire massa eenheid	$0.93149 \text{ GeV}/c^2$
β	Snelheid projectiel v/c	= impuls / E_{totaal}
γ	$= 1/\sqrt{1 - \beta^2}$	
impuls	p	in GeV/c
energie	E	in GeV
massa	m	in GeV/c^2
	$E^2 = p^2c^2 + m^2c^4$	
α	$e^2/(4\pi\epsilon_0\hbar c)$	1/137
	$\hbar$	$6.582 \times 10^{-22} \text{ MeV s}$
	$\hbar c$	197 MeV fm

Deeltje	Massa (MeV/c ²)	Quarks	Deeltje	Massa (MeV/c ²)	Quarks
Γ	9460	$b\bar{b}$	Ξ^-	1485	ssd
B^+	5278	$u\bar{b}$	Σ^0	1185	sud
B^0	5279	$d\bar{b}$	Σ^+	1185	suu
J/ψ	3097	$c\bar{c}$	Λ	1115	sud
D^0	1864	$c\bar{u}$	n	939	udd
D^+	1869	$c\bar{d}$	p	938	uud
ϕ	1020	$s\bar{s}$	Ξ^0	1485	ssu
K^0	498	$d\bar{s}$			
K^+	494	$u\bar{s}$	τ	1784	
K^-	494	$s\bar{u}$	μ	106	
π^+	140	$u\bar{d}$	e	0.511	
π^0	135	$d\bar{d} - u\bar{u}$	ν	0 (?)	

generatie	1	2	3	lading
quarks	up	charm	truth	$\frac{2}{3}$
	down	strange	beauty	$-\frac{1}{3}$
leptonen	e^-	μ^-	τ^-	-1
	ν_e	ν_μ	ν_τ	0